

Secundària
BambúLector

Guia de lectura adaptada
al model educatiu de les
competències i les directrius
de PISA.

Carme Renom

El cant de la mallerenga

Joaquim Pastor

Nom

Centre

Abans de llegir

- 1 Observa la coberta i la contracoberta del llibre per contestar les preguntes.

- Escriu el títol i subtítol de la novel·la.

Títol:

Subtítol:

- A partir de tota aquesta informació selecciona l'enunciat que pugui expressar millor el tema de la novel·la.

- ☐ La vida d'un nen que té una mallerenga com a mascota.
- ☐ Les aventures d'un nen que ha perdut una mallerenga durant la Guerra Civil.
- ☐ La vida quotidiana d'un nen durant la Guerra Civil.

- En quin moment tenen lloc els fets d'aquest llibre?

- ☐ Durant una guerra civil.
- ☐ Durant la Guerra Civil espanyola (1936-1939).
- ☐ Abans de la Guerra Civil espanyola.

- 2 Què en saps, de la Guerra Civil espanyola? El fragment següent et servirà per contextualitzar els fets. Fes servir el sentit comú per col·locar les paraules al seu lloc.

exèrcit	contradiccions	derrota
bipolaritzada	Segona	alçament
bèl·lic	triomfar	fi

La Guerra Civil Espanyola va ser un conflicte que va enfrontar el govern de la República Espanyola, que tenia el suport de les organitzacions d'esquerres, contra una part de l' i de les organitzacions de dretes.

L' militar del 17 de juliol i la posterior Guerra Civil van representar la culminació de totes les socials, polítiques i ideològiques presents en la societat del moment, en les forces de dreta i d'esquerra. La guerra s'explica perquè el cop d'estat militar no va arreu, ja que en alguns llocs la resistència de les forces lleials a la República va impedir-ho.

La batalla de l'Ebre va acabar amb la de l'exèrcit republicà i va permetre l'ocupació franquista de Catalunya, fet que va precipitar la de la guerra l'1 d'abril de 1939 i el moment en què el general Franco va imposar un règim feixista.

- 3 Llegeix el text de la solapa esquerra del llibre i marca les respostes correctes.

- Què li ha robat la Guerra Civil a en Roget?

- ☐ La salut del pare i la felicitat de la mare.
- ☐ La presència del pare, la salut de l'avi i la felicitat de la mare.

- A què es veu obligada la família d'en Roget per contrarestar les penúries econòmiques?

- ☐ A allotjar tres militars franquistes a casa seva.
- ☐ A fer treballar en Roget al camp ajudant l'avi.

- Què ajuda en Roget a superar els infortunis del present amarg?

- ☐ El record del passat feliç i l'amistat amb el Coix.
- ☐ El cant de la mallerenga que imita la seva amiga Adela.

Mentre llegim

Llegim de la pàgina 9 a la 15

- 1 Identifica la zona geogràfica on ocorren els fets narrats en aquest primer capítol.

- Quan transcorre l'acció?

- Indica quina persona gramatical s'utilitza en aquest capítol i quin tipus de narrador.

☐ Primera persona

☐ Tercera persona

☐ Narrador omniscient

☐ Narrador testimoni

- 2 Llegeix la descripció que fa l'autor de la transformació del paisatge i explica què et suggereix mentre la llegeixes i el sentiment que et provoca.

Els obusos i la metralla colpejaven amb fúria la pell d'una terra bona, mosaic de colors, hostal de boscos i feixes, rius i torrents, masies i pobles. Les fondalades s'omplien de cadàvers i els camins, de fugitius. Nius de metralladores en lloc de nius d'orenetes; trinxeres en lloc de solcs; pólvora als sembrats en lloc de llavors; en lloc de roderes de carros de barana o de vela, amples empremtes de carros de combat. (Pàg. 9)

- Explica què són les trinxeres i per què les feien els soldats.

- Descriu com eren els carros de barana o de vela, actualment en desús, i per a què eren utilitzats.

- 3 Indica si són vertaderes (V) o falses (F) les afirmacions següents sobre l'enfrontament entre els dos exèrcits, el republicà i el rebel.

	V	F
El Segre era un riu desitjat pels estratèges dels dos exèrcits enfrontats.		
L'exèrcit del bàndol republicà volia situar-se al marge dret del riu per recuperar la comunicació entre les dues bandes del riu, separades poc mesos abans.		
L'exèrcit republicà va llançar projectils a la plaça del poble la matinada del dia de l'arribada.		
L'exèrcit rebel va obrir les comportes del pantà per provocar una riuada que s'endugués tot el que trobava de l'exèrcit enemic: soldats, carros de combat, cavalls, ponts...		
L'atac de l'aviació rebel va contribuir a fer més esgarrifosa la mortaldat dels soldats arran de la inundació.		
L'exèrcit rebel va atacar a ple dia.		
Els soldats republicans van morir ofegats perquè no sabien nedar i no van poder aconseguir barques que els transportessin.		
Els habitants del poble van guardar a la memòria aquell episodi com un dels més tristos viscuts.		

- 4 Llegeix el final d'aquest tram de la lectura i raona què creus que vol simbolitzar l'autor amb aquestes paraules de tanta força expressiva.

Des de dalt del turó, el poble, convertit en una pila de runes, sense cap senyal aparent de vida, guardava a la memòria un dels episodis més tristos de la seva llarga història. (Pàg. 15)

- 5 Quina part de la narració trobem en aquestes pàgines?

☐ Plantejament ☐ Nus ☐ Desenllaç

- 6 Subratlla l'enunciat que expressi millor el tema principal d'aquest capítol.

- ☐ Una riuada en un poble, a prop del Segre.
☐ La crueltat de la guerra.
☐ Les aventures d'un soldat republicà.

Mentre llegim

Llegim de la pàgina 16 a la 41

- 1 Indica quina persona gramatical s'utilitza a partir del segon capítol i quin tipus de narrador.

☐ Primera persona

☐ Tercera persona

☐ Narrador omniscient

☐ Narrador testimoni

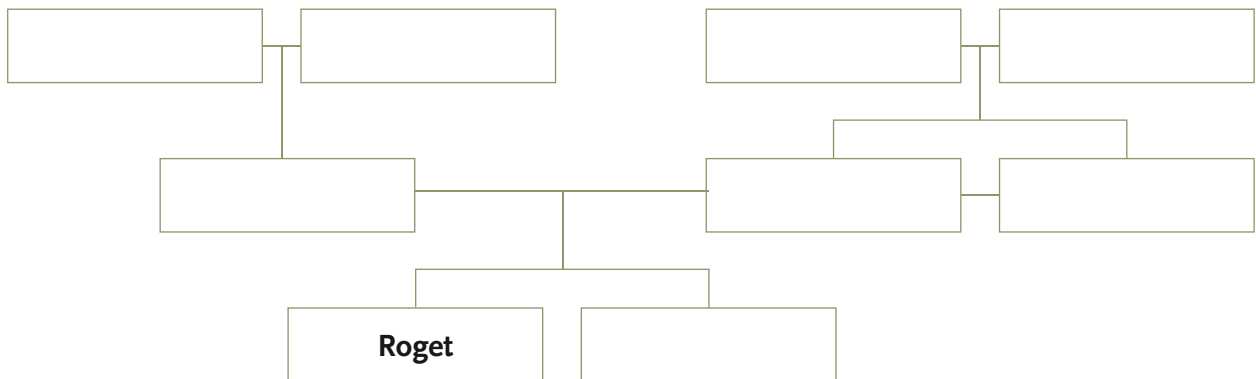
- 2 Observa la fotografia i busca en el text la descripció que fa l'autor de la façana de la casa on viu en Roget. Copia-la i comprova si s'hi correspon.

- 3 Marca el nom de les tres coses que, quan en Roget n'escolta el soroll, fan que se senti immers en el seu entorn quotidià i familiar.

☐	El crit de les gavines	☐	El xiscle dels falciots
☐	El xiulet del tren	☐	La porta del castell
☐	El parlar dels soldats	☐	La campana de les hores

- Descriu algun soroll que t'evoqui records, agradables o no. Explica per què.

4 Completa l'arbre genealògic de la família d'en Roget.**5** Exposa dues situacions que reflecteixen algunes de les penúries de la postguerra que va haver d'afrontar la família d'en Roget, com altres famílies del poble.

A

.....

.....

B

.....

.....

6 Respon les preguntes següents:

- Els capítols titulats «La casa de la riereta» i «La bicicleta groga» a quin temps es refereixen?

- ☐ És el temps simultani a la narració d'en Roget.
- ☐ Correspon a un temps anterior a la narració, abans de la Guerra Civil i els primers anys del conflicte.
- ☐ Correspon a un temps anterior a la narració, quan els pares d'en Roget eren joves.

- Quin tipus de tipologia textual predomina en aquests capítols?

- ☐ El text descriptiu.
- ☐ El text instructiu.
- ☐ El text narratiu.

Mentre llegim

Llegim de la pàgina 42 a la 64

- 1 L'autor fa servir paraules o expressions pròpies del món rural i altres habituals en l'època del relat que avui dia no són tan usades. Escriu al costat de cada oració el nombre del significat de la paraula en negreta que creguis que li correspon. Si necessites ajuda, fes les consultes adients.

Significat de les paraules en negreta.

1	De memòria.
2	Receptacle el fons del qual és ple de forats iguals, que serveixen per separar objectes de mida desigual, deixant-ne passar alguns i retenint els altres.
3	Resistir-se a fer quelcom.
4	Impulsivament, sense meditar-ho.
5	Situació anguniosa de qui es veu perdut, sense possibilitat de salvació si no se l'ajuda.
6	Qualsevol dels dos pals amb què dues persones traginen una portadora, l'una agafant-los pels extrems anteriors i l'altra pels posteriors.
7	Lloc on es guarden feixos de branques de llenya prima per encendre.
8	Cobert sostingut per pals o pilars adossats o no a una paret, que guarda de la pluja o del sol.
9	Tuf especial que agafen coses que han estat llarg temps tancades en un lloc no ventilat i poc sec.
10	De gust, de bon grat.

	Em vaig adonar que els militars tenien dos semalers per apuntar la porta de dintre estant. Pàg. 44
	De seguida vaig percebre l'olor de resclosit . Pàg. 44
	En aquella habitació no hi havia res d'especial, tret d'una pila de sacs, caixes de fruita... i un garbell . Pàg. 44
	El que duia a la mà em salvaria d'aquell destret . Pàg. 47
	Es va empassar a pler l'aigua fresca que li quedava al got. Pàg. 49
	Desperta't que hem d'anar al camp! No facis el ronsa , vinga! Pàg. 53
	Vam seure a l'ombra del rafal . Pàg. 57
	Se sabia tots els poemes de cor . Pàg. 59
	Nosaltres també en vam construir un entre el pou i el feixiner . Pàg. 60
	El van matar els soldats que han guanyat la guerra –va dir, de cor a pensa , la Llúcia–. Pàg. 61

- Busca al diccionari el significat de la paraula *represàlies*, que tant atemoriria la família d'en Roget.

- 2** La curiositat d'en Roget l'empeny a transgredir algunes normes. Contesta les preguntes per conèixer la conducta d'en Roget.

Què va fer?

.....

Què va veure que el va commocionar?

.....

Què li va dir el coronel quan el va trobar?

.....

Com se'n va sortir quan el van descobrir en el lloc dels fets?

.....

- 3** Pel que saps del coronel, com el definiries? Marca totes les característiques que creguis que se li poden aplicar. Comenta la teva decisió amb els teus companys.

El Coix és una persona...

☐	xafardera	☐	autoritària	☐	ingènua
☐	llestà	☐	severa	☐	reservada
☐	despreocupada	☐	cordial	☐	estricta

- 4** Observa la fotografia següent i explica a què fa referència. Busca en el llibre un fragment que descrigui la fotografia.

- Quins records evoca aquest element en el protagonista?

.....

.....

.....

Mentre llegim

Llegim de la pàgina 65 a la 111

- 1 Busca al diccionari el significat de les paraules següents:

Melangia:

Mirabolaner:

Xamós:

Xaragall:

- 2 Fes un breu resum del que li ha passat a en Roget en el seu viatge de tornada de casa els avis paterns.

.....

.....

.....

- Què haguessis fet tu en aquesta situació?

.....

- 3 Digues quines tècniques narratives s'han utilitzat en cada fragment de la lectura: **narració**, **diàleg** o **descripció**.

—És millor que t'esperis un dia, a veure si para la llevantada. On vols anar, Roget, amb aquest temps? De segur que el cotxe de línia no circula.

—A casa m'esperen avui, àvia. Si no em veuen, patiran.

L'avi va decantar la decisió:

—A la casa de la riereta és més necessari que aquí. Ha estat vuit dies amb nosaltres, què més podem demanar?

—Encara va trobar un altre argument:— Potser riu avall no ha plogut tant. (Pàg. 88)

.....

Era una construcció molt antiga a la qual s'accedia per una escala. La façana que donava a la placeta tenia dues obertures: la porta, de color marró fosc i un porticó a la part de dalt, i la finestra del menjador, no gaire ampla i adornada amb unes cortinetes blanques que la feien menys rònega. Les teules que jo veia eren el ràfec de la teulada pròpiament dita, ampla i bastant inclinada, visible del tot des de la pujadeta que desembocava a la plaça. (Pàg. 73)

.....

Vaig pujar al vehicle, que anava mig buit. Era el mateix amb què havia fet el viatge d'anada. El conductor, però, era un altre. Vaig buscar un lloc cap a la meitat del passadís. Amb la mà vaig esborrar el baf del vidre per veure per última vegada l'avi, que encara romania al mateix lloc, sota el paraigua. Em va semblar que era tan alt com el pare, però no tan ceptat.

Em vaig embolicar amb la manta que l'àvia m'havia donat i vaig tancar els ulls. (Pàg. 89)

.....

- 4 Llegeix cada una de les descripcions o situacions d'alguns dels personatges de la novel·la i relaciona-les amb el motiu de l'actitud o de l'estat d'ànim que mostren.

1	<i>Una dona, que amb penes i treballs arrossegava un cistell tapat amb un tovalló gros. Duia un vestit gris d'una sola peça i un mocador al cap; tenia els ulls castanys, un pèl tristos.</i>
2	<i>La mare ja no mirava tant a terra, com si estigués derrotada.</i>
3	<i>L'àvia estava asseguda ran de la finestra que hi havia a la paret de ponent, des d'on es veien els camins que duïen a les vinyes, com si esperés algú.</i>
4	<i>L'àvia em va rebre amb un somriure que li va atenuar la tristesa que la seva cara reflectia.</i>
5	<i>El militar s'irrità. Em va enfocar amb la llanterna abans de fer-me, irònic i punyent, la pregunta que esperava: —I ta mare, on és?</i>
6	<i>L'altre militar també duia una llanterna. Era jove. Em va enfocar. Tot i la penombra, ens vam mirar un moment. Aquells ulls em recordaven els del Fèlix i l'Ambrós. La seva era una mirada de compassió. Si era així, aquell home no era enemic meu.</i>
7	<i>Vaig girar el cap i vaig trobar els ulls enllagrimats de l'Adela. La seva mirada em va consolar.</i>

L'àvia està trista des que ha conegut la notícia de la mort del seu fill. Es consola amb els records d'ell i amb el desig de veure'l tornar a casa pels camins de sempre.	
La dona està envellida a causa de les penúries de la guerra. Ha perdut el seu fill de 10 anys i per això els seus ulls transmeten tristesa.	
L'Adela comparteix la tristesa del seu amic i vol estar al seu costat en un moment tan dolorós per a ell. En Roget se n'adona i es gratifica amb la seva presència. Se sent acompanyat i comprès.	
L'àvia, en veure el nét, fa esforços per superar la tristesa i per no transmetre-li.	
La mare lluita per mostrar-se forta davant els seus fills enfront de totes les desventures de la guerra. Sembla que ho comença a aconseguir.	
El militar es mostra altiu i prepotent davant d'en Roget. Sembla satisfet d'haver-lo atrapat perquè en Roget és un vençut i ell un vencedor.	
En Roget, que ha conviscut amb el Fèlix i l'Ambrós, sap que no tots els soldats són violents, que alguns també tenen sentiments al marge del bàndol en el qual han lluitat.	

- 5 Quan en Roget parla amb els seus avis paterns ho fa d'una manera especial. Quin tractament fa servir?

☐ De tu. ☐ De vostè. ☐ De vós.

- Has fet servir mai aquest tractament amb algú?

.....

Mentre llegim

Llegim de la pàgina 112 a la 148

1 Quin període temporal reflecteix aquest fragment de lectura?

- ☐ El mes d'abril de 1939.
- ☐ De setembre a novembre de 1939.
- ☐ La primavera de 1940.

2 Llegeix aquest fragment de lectura i completa el buit amb el sentiment que comença a sentir en Roget.

La Llúcia em va ajudar a sortir d'aquesta sensació d'inseguretat que em va durar ben bé dos dies. Em seguia pertot arreu, discreta, sense dir-me res, amb els ulls suplicants i dolços que em trasbalsaven. Als ulls de la Llúcia hi vaig començar a pouar la _____, un sentiment que jo desconeixia. (Pàg. 113)

• Quins sentiments comencen a viure els dos germans?

3 En Fèlix retorna el cistell dels avis paterns d'en Roget a casa seva. Fes memòria i escriu les quatre coses que hi ha dins el cistell.

• Però, què és el que de veritat espera en Roget i la seva família del cistell?

• Perquè creu l'àvia Vicenta que se l'han quedat els militars?

4 Quina decisió important ha de prendre la Núria, la mare d'en Roget?

- ☐ Vendre's la casa.
- ☐ Casar-se amb el Coix.
- ☐ Anar a treballar a la fàbrica.

- 5 Llegeix alguns dels consells que l'Adela dóna a en Roget per mitigar-li la tristesa. Tria el que t'agrada més i explica per què.

Si escoltes vol dir que cerques, i si cerques, trobes. (Pàg. 130)

No el sents a prop, l'avi? Qui va plantar aquesta figuera?, i la palmera al teu costat? Qui va portar les pedres i la sorra de la casa de la riereta? Qui va plorar quan vau saber que el pare havia desaparegut? Aquelles llàgrimes han estat inútils?... (Pàg. 131)

La nostra vida és com un riu, i nosaltres, talment els sapadors del pont de la riera, estem cridats a construir el nostre pont de barques. Però cal tenir la certesa, o, si més no, l'esperança, que a l'altra riba hi ha algú que ens espera. (Pàg. 131)

No m'he de plànyer i m'he d'empassar silenciosament la meva pena perquè, com diu l'Adela, la vida és com una foguera que s'ha de mantenir encesa. (Pàg. 144)

- 6 Joga com l'Adela i en Roget a fer paraules noves amb les lletres d'una paraula; d'aquest joc se'n diu fer **anagrames**. Tingues en compte que, sovint, la combinació de les lletres permet trobar més d'una paraula, així doncs, per a cada paraula, busca el nombre de paraules indicat i escriu-ne el significat.

SABER (3):

A BASER: espadat, cingle.

B _____: arma blanca semblant a l'espasa.

C _____: mostrar afecte amb els llavis.

AMIC (3):

—

—

—

TROPA (4):

—

—

—

—

ESCORPÍ (2):

—

—

RECITAL (1):

—

JURAT (1):

—

CUER (1):

—

ALERTAR (2):

—

—

AMOR (2):

—

—

JUSTA (2):

—

—

Mentre llegim

Llegim de la pàgina 149 a la 189

- 1 Des del punt de vista narratiu, hi ha un trencament en el capítol 15. Qui és el narrador en aquest capítol i com s'indica aquest trencament en la forma?

• En canvi, qui és el narrador dels capítols 14 i 16, i quina persona verbal fa servir?

• El capítol 15 és la continuació d'un altre capítol del relat. Quin?

- 2 Digues qui és el protagonista, malalt i ferit, del capítol 15 que no recordava res. Després, explica quins són els dos fets casuals que permeten que el pare de l'Adela i el doctor puguin identificar-lo.

El protagonista és

A

B

- 3 En el relat han aparegut termes relacionats amb els conflictes armats. Relaciona cada nom amb la seva definició.

Pròfug	Que ha fugit o s'ha escapat.
Desertor	Persona que ha hagut d'abandonar el lloc on vivia.
Fugitiu	Que fuig per escapar de l'acció de la justícia, o per no servir en l'exèrcit.
Evacuat	Abandonar mancant al deure (un lloc, un partit, una causa, etc.). Un soldat, abandonar les files sense permís.

- 4 Llegeix el text i relaciona aquesta informació amb el capítol 1 de la novel·la. Contesta les preguntes tenint en compte les dues informacions.

Un soroll eixordador, sobtat, li va fer aixecar els ulls al cel. Un avió de guerra sobrevolava aquell paratge. Llavors, com una glopada, ho recordà tot: el bombardeig nocturn, els companys morts, el pont de barques i la riuada provocada. (Pàg. 165)

- A quin bombardeig nocturn es refereix i on va tenir lloc?

.....

- A què es refereix quan parla de la riuada provocada i quines conseqüències va tenir?

.....

.....

- 5 Explica amb paraules teves dues situacions en què l'autor hagi fet viure en els protagonistes sensacions de por, inseguretat, angonya... com a conseqüència de l'ambient que es vivia al poble després de la guerra.

.....

.....

- 6 Hi va haver persones que, al marge del bàndol amb el qual se sentien identificades, intentaven ajudar els altres amb un comportament humanitari. Explica alguna vivència de les persones següents que ho constati.

– El doctor Codina:

.....

– La Núria i l'àvia Vicenta:

.....

– El capità metge del camp de treball:

.....

– Sor Elvira:

.....

Mentre llegim

Llegim de la pàgina 191 a la 204

- L'autor, per escriure la novel·la, s'ha inspirat en els records dels relats sobre la guerra que de petit escoltava a casa seva i adjunta un seguit de fotografies de la seva família que recorden alguns dels protagonistes. Escriu a sota de cada fotografia a quin personatge de la novel·la fan referència les persones que hi surten.

- La informació del peu de foto següent fa referència a un fet que s'explica a la novel·la. Copia una frase de la novel·la sobre aquest fet i ubica-la en el moment en què té lloc.

Els pares de l'autor, Joan Pastor Campmany (1917-1992) i Eulàlia Font Oriol (1917-2006), davant les dues portes d'entrada de la casa de la riereta. La foto –feta entre 1940 i 1941– permet apreciar l'alçada d'en Joan.

- 2** Anomena quines situacions o fets ha explicat l'autor en la seva novel·la inspirats en esdeveniments que va viure la seva família durant la guerra.

- 3** Segons l'autor, qui és el veritable antagonista d'aquesta història?

- En qui s'ha basat l'autor per crear aquest personatge?

Després de llegir

- 1 Raona la importància de l'amistat entre en Roget i l'Adela per superar els moments difícils que viuen.

- 2 Fes un acròstic amb la paraula AMISTAT seguint l'exemple de com ho ha fet l'Adela amb la paraula NADAL.

A

M

I

S

T

A

T

- 3 Senyala els valors que l'autor ha volgut reflectir en la manera de ser dels protagonistes de la novel·la.

	La valentia		La fortalesa davant les adversitats
	L'amor al treball		La sinceritat
	La fidelitat a unes creences		La identitat
	La decisió		La caritat

- Personalment, quin d'aquests valors creus que preval per damunt dels altres? Explica per què.

- 4** L'autor concentra en en Roget les experiències que van patir els infants a qui tocà viure i patir la guerra. Quines són aquestes experiències?

- En l'entorn en què vius, quins valors cal que formin part de la teva manera de ser per ser una persona responsable i humana? Raona la resposta.

- 5** A en Roget i la seva família els reconforta molt llegir la carta que el pare els ha escrit: les seves paraules reflecteixen una comunicació sincera vers les persones que estima i té lluny. Posa't en la situació d'en Climent i pensa a qui escriuries una carta i explica quina relació tens amb aquesta persona.

- 6** Per la novel·la que acabes de llegir desfilen un bon nombre de personatges. Digues quin és el personatge que t'ha agradat més i explica per què.

Fitxa del llibre

Títol:

Autor:

Col·lecció:

Editorial:

El boca-orella

Mostra les fotografies als teus companys i companyes per fer-los coneixedors dels fets que es narren en la novel·la, com ara la comunicació mitjançant el cant de la mallerenga entre dos dels protagonistes. Comenta'ls que es diuen Adela i Roget, dos infants de 10 i 9 anys. Explica'ls, a partir del text del peu de cada foto que tens en el llibre i de la informació rebuda, per què aquests espais són un lloc especial per a ells. Prepara el guió de les teves idees en l'espai lateral de cada foto.

